



## ІДИМАТИЧНИЙ ПРОСТІР КОНЦЕПТУ LOVE/КОХАННЯ У ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ: ЛІНГВОКОГНІТИВНИЙ ТА ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТИ

**Бялик В. Д.**

*доктор філологічних наук, професор,  
професор кафедри лінгвістики та перекладу  
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича  
вул. Коцюбинського, 2, Чернівці, Україна  
orcid.org/0000-0001-7428-7145  
v.bialyk@chnu.edu.ua*

**Лелет П. Р.**

*магістрант кафедри лінгвістики та перекладу  
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича  
вул. Коцюбинського, 2, Чернівці, Україна  
orcid.org/0009-0003-3349-7631  
lelet.pavlo@chnu.edu.ua*

**Щербина С. М.**

*кандидат філологічних наук, доцент,  
доцент кафедри іноземних мов для природничих факультетів  
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича  
вул. Коцюбинського, 2, Чернівці, Україна  
orcid.org/0000-0001-7317-7921  
s.scherbyna@chnu.edu.ua*

**Ключові слова:** ідіома, фразеологія, концепт LOVE, ідіоматичний простір, дискурс, наратив, когнітивна лінгвістика, художній переклад, Ніколас Спаркс.

У статті досліджується ідіоматичний простір концепту LOVE|КОХАННЯ в романі Ніколаса Спаркса *The Best of Me* та його українському перекладі крізь призму лінгвокогнітивного та перекладацького підходів. Об'єктом аналізу є ідіоматичні одиниці, що вербалізують емоційно-концептуальну сферу кохання, а предметом способи їх відтворення у перекладі, їхній семантичний, стилістичний і прагматичний потенціал в оригіналі та перекладі, спрямований на вербалізацію емоційно-концептуальної сфери кохання. У дослідженні застосовано методи семантичного, контекстуального та зіставного аналізу з метою виявлення домінантних ідіоматичних моделей концепту LOVE в оригіналі та їх функційних відповідників у мові перекладу. У статті запропоновано семантичну класифікацію ідіом, пов'язаних із концептом кохання, та виокремлено домінантні концептуальні моделі, зокрема «КОХАННЯ ЯК ЕМОЦІЯ», «КОХАННЯ ЯК БЛИЗЬКІСТЬ», «КОХАННЯ ЯК ДОЛЯ», «КОХАННЯ ЯК ВТРАТА», «КОХАННЯ ЯК ТІЛЕСНА МЕТАФОРА». Запроваджується поняття «ідіоматичний простір кохання» як складної системи фразеологічних засобів, сукупності мовних засобів, що вербалізують емоційні, ціннісні та когнітивні аспекти романтичних переживань персонажів. Визначено основні типи ідіом із семантикою кохання, проаналізовано їхні функції в наративі та окреслено перекладацькі стратегії їх відтворення українською мовою. Установлено, що перекладач зберігає емоційну насиченість і концептуальну цілісність дискурсу кохання, адаптуючи англійські ідіоми до культурно й мовно релевантних українських форм. Ідіоматичний простір кохання в

перекладі постає як динамічна система, що відображає як універсальні, так і національно зумовлені риси романтичного досвіду. Доведено, що перекладач зберігає емоційну насиченість оригіналу завдяки поєднанню еквівалентної фразеології, контекстуальної модуляції та експресивного переформулювання або реконцептуалізації. Зроблено висновок, що ідіоми виступають не лише стилістичними засобами, а й когнітивними маркерами авторського бачення романтичних стосунків. Установлено, що ідіоми на позначення концепту LOVE|КОХАННЯ виступають ключовими маркерами емоційної глибини та відіграють визначальну роль як у формуванні романтичного дискурсу твору, так і його відтворенні у перекладі.

---

## IDIOMATIC SPACE OF THE CONCEPT OF “LOVE/КОХАННЯ” IN THE DISCOURSE OF FICTION: LINGUOCOGNITIVE AND TRANSLATION ASPECTS

**Bialyk V. D.**

*Doctor of Philology, Professor,  
Professor at the Department of Linguistics and Translation  
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University  
Kotsiubynskoho str., 2, Chernivtsi, Ukraine  
orcid.org/0000-0001-7428-7145  
v.bialyk@chnu.edu.ua*

**Lelet P. R.**

*MA Student at the Department of Linguistics and Translation  
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University  
Kotsiubynskoho str., 2, Chernivtsi, Ukraine  
orcid.org/0009-0003-3349-7631  
lelet.pavlo@chnu.edu.ua*

**Shcherbyna S. M.**

*Candidate of Philology, Associate Professor,  
Associate Professor at the Department of Foreign Languages for Sciences  
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University  
Kotsiubynskoho str., 2, Chernivtsi, Ukraine  
orcid.org/0000-0001-7317-7921  
s.scherbyna@chnu.edu.ua*

**Key words:** *idiom, phraseology, concept LOVE, idiomatic space, discourse, narrative, cognitive linguistics, literary translation, Nicholas Sparks.*

The article examines the idiomatic space of the concept LOVE in Nicholas Sparks' novel “The Best of Me” and its Ukrainian translation through the prism of linguistic-cognitive and translation approaches. The object of analysis is idiomatic units that verbalize the emotional and conceptual sphere of love, and the subject is the ways in which they are reproduced in translation, their semantic, stylistic, and pragmatic potential in the original and the translation, aimed at verbalizing the emotional and conceptual sphere of love. The study uses methods of semantic, contextual, and comparative analysis to identify the dominant idiomatic models of the concept of LOVE in the original and their functional counterparts in the target language. The article proposes a semantic classification of idioms related to the concept of love and identifies dominant conceptual models, in particular “LOVE AS EMOTION,” “LOVE AS STRENGTH,” “LOVE AS FATE,” “LOVE AS

LOSS, and “LOVE AS BODILY METAPHOR.” The concept of “idiomatic space of love” is introduced as a complex system of phraseological means, a set of linguistic means that verbalize the emotional, value, and cognitive aspects of the characters’ love experiences. The main types of idioms with love-related semantics are identified, their functions in the narrative are analyzed, and translation strategies for their reproduction in Ukrainian are outlined. It has been established that the translator preserves the emotional intensity and conceptual integrity of the discourse of love by adapting English idioms to culturally and linguistically relevant Ukrainian forms. The idiomatic space of love in translation appears as a dynamic system that reflects both universal and nationally determined features of romantic experience. It has been proven that the translator preserves the emotional richness of the original through a combination of equivalent phraseology, contextual modulation, and expressive reformulation or reconceptualization. It has been concluded that idioms are not only stylistic devices but also cognitive markers of the author’s vision of romantic relationships. It has been established that idioms denoting the concept of LOVE/КОХАННЯ are key markers of emotional depth and play a decisive role in both the formation of the romantic discourse in the work and its reproduction in translation.

**Постановка проблеми.** Сучасна лінгвістика дедалі частіше звертається до вивчення мови як інструмента концептуалізації емоційного досвіду людини. Художній текст є особливим простором мовної креативності, у межах якого мова виконує не лише номінативну, а й емоційно-образну функцію. Одним із найвиразніших засобів формування емоційної картини світу в літературі є ідіоматика, що концентрує культурно зумовлені уявлення, оцінки та стереотипи. У романтичному дискурсі ідіоми відіграють ключову роль у вербалізації почуттів, насамперед кохання, яке постає як багатовимірний концепт, наповнений сенсами близькості, втрати, надії, пам’яті та самопожертви.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю поглибленого осмислення ролі ідіом у формуванні художнього образу кохання, його ідіоматичного простору та виявлення перекладацьких стратегій, що забезпечують збереження емоційної та стилістичної цілісності твору. Попри значну кількість праць, присвячених фразеології та художньому перекладу [Черней, Бялик 2019; В'ялук, 2016], перекладу фразеологізмів у медіа-дискурсі [Ушенко, Гнедкова, 2020; Коляда, Калиновська, 2024; Zabrudska, Kovalenko, Mykhailova, 2023;], семантичній структурі фразеологічних одиниць [Купіна, 2021], емоційного стану, в тому числі і опису концепту КОХАННЯ [Поличева, Цепкало, Гуцуляк, 2025] та ін., проблема *системного опису ідіоматичного простору окремого концепту* в оригіналі та перекладі залишається недостатньо опрацьованою.

Одним із найбільш репрезентативних концептів на позначення емоційного стану персонажів твору у художньому дискурсі є концепт LOVE/КОХАННЯ, який формується та передається через систему метафор, образів і, зокрема, ідіоматич-

них одиниць. Ідіоми як сталі мовні конструкції акумулюють колективний досвід, культурні стереотипи та емоційні сценарії, що робить їх ключовими маркерами художньої картини світу [Алефіренко, Селіванова та ін.].

Роман Ніколаса Спаркса *The Best of Me* [Sparks, 2011] не випадково обраний для аналізу, оскільки він належить до корпусу сучасної англomовної романтичної прози, де кохання репрезентується як провідна смислова домінанта. Це історія кохання Довсона Коула (Dawson Cole) та Аманди Кольєр (Amanda Collier), що стала бестселером і покладена в основу голлівудського фільму з Джеймсом Марсденом і Мішель Монаган у головних ролях. Мовна текстура твору насичена ідіоматичними виразами, що передають інтенсивність емоцій, внутрішні конфлікти персонажів і динаміку їхніх взаємин. Український переклад «*Найкраще в мені*», виконаний Ольгою Любарською та опублікований у харківському видавництві Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля» у 2013 р., становить цінний матеріал для аналізу того, як ідіоматичний простір кохання відтворюється в іншій лінгвокультурі.

**Мета і завдання статті.** Метою статті є виявлення особливостей ідіоматичного простору кохання в романі *The Best of Me* та аналіз способів його відтворення в українському перекладі. Досягнення поставленої мети передбачає розв’язання таких завдань:

1. Окреслити теоретичні засади дослідження ідіом у художньому дискурсі;
2. Обґрунтувати поняття «*ідіоматичний простір кохання*»;
3. Виявити основні типи ідіом із семантикою кохання в оригіналі;
4. Проаналізувати перекладацькі стратегії їх відтворення;

5. Визначити семантичні трансформації та їхній вплив на образну структуру тексту.

**Предмет та об'єкт дослідження.** Об'єктом дослідження виступають ідіоматичні одиниці, які формують ідіоматичний простір концепту LOVE/КОХАННЯ у романі Ніколаса Спаркса *The Best of Me*, та їх відповідники в українському перекладі. Водночас предметом проведеної наукової розвідки є понятійний, образний та аксіологічний потенціал вербалізації аналізованого концепту та способи його відтворення у перекладі. Для цього у межах роботи застосовано методи суцільної вибірки, контекстуального аналізу, зіставного перекладознавчого аналізу та елементів когнітивно-дискурсивного підходу.

**Виклад основного матеріалу.** У проведеному дослідженні слід наголосити на теоретичному підґрунті використання основних термінів у роботі таких, як: ідіома, концепт, ідіоматичний простір, а також перекладацькі стратегії та трансформації.

У сучасній лінгвістиці ідіоми розглядаються як сталі багатокомпонентні одиниці з цілісним значенням, що не виводиться з суми значень їхніх компонентів [Алефіренко, 1987; Садовой, Бялик, 2019; Селіванова, 2006]. Вони акумулюють культурний досвід мовної спільноти та відображають національно-специфічні способи концептуалізації світу [Селіванова, 2004]. У художньому тексті ідіоми набувають додаткової експресивності, стаючи засобом психологічної характеристики персонажів і маркером авторського стилю. З іншого боку, ідіома розглядається не лише як стале словосполучення з переносним значенням, а як складна когнітивно-дискурсивна одиниця, що акумулює культурний досвід мовної спільноти. За визначенням англомовних дослідників, ідіоми є «готовими моделями інтерпретації реальності», які відображають типові сценарії людського буття [Lakoff, Johnson, 2003; Kövecses, 2010]. Серед характерних ознак ідіом можна віднести семантичну цілісність, образність, відтворюваність, культурну маркованість та експресивність [Селіванова, 2004].

У художньому дискурсі ідіоми набувають особливої ваги, адже виконують не лише номінативну, а й емоційно-естетичну функцію. Вони формують індивідуально-авторський стиль і водночас апелюють до колективної мовної пам'яті читача. У романтичному дискурсі, репрезентованому у проведеному дослідженні на матеріалі роману Ніколаса Спаркса *The Best of Me*, ідіоми формують емоційне тло оповіді, моделюють внутрішній світ персонажів і спрямовують інтерпретацію читача. Вони не лише називають почуття, а й оцінюють їх, задають інтенсивність переживань, окреслюють межі між надією та розчаруванням, близькістю та втратою.

У когнітивній лінгвістиці концепт розглядають як ментальне утворення, що поєднує поняттєвий, образний та ціннісний компоненти [Селіванова, 2006, с.256; Селіванова, 2008, с.412-413]. Його мовна маніфестація відбувається через різноманітні засоби, серед яких ідіоми займають особливе місце, оскільки здатні передавати складні переживання у згорнутій, образній формі: *to fall in love, to break someone's heart, head over heels, have a soft spot for someone* тощо.

Концепт LOVE/КОХАННЯ є універсальним, однак його мовна реалізація завжди національно та культурно зумовлена.

Так, при розгляді англійського концепту LOVE та українського КОХАННЯ можемо простежити як спільні, так і певні відмінності уже на понятійному рівні, який виступає ядром концепту [Селіванова, 2006, с. 256]. Це впливає із дефініцій у тлумачних словниках, які вказують на прототипні характеристики відповідних концептів. Більше того, в українській лінгвокультурі маємо справу не з одним найменуванням цього концепту, але з двома – КОХАННЯ і ЛЮБОВ. Серед основних характеристик концепту LOVE знаходимо: *“strong affection for another arising out of kinship or personal ties; attraction based on sexual desire: affection and tenderness felt by lovers; affection based on admiration, benevolence, or common interests; the object of attachment, devotion, or admiration; unselfish loyal and benevolent concern for the good of another; sexual intercourse; a score of zero (as in tennis)”* [Merriam-Webster Dictionary online]. Український тлумачний словник трактує поняття ЛЮБОВ як *«почуття глибокої сердечної прихильності до особи іншої статі; те саме, що й кохання; той, кого люблять; інтимні стосунки з особою іншої статі; глибока повага; , шанобливе ставлення до людини; . глибока приязнь, викликана родинними зв'язками; стосунки між чоловіком і жінкою, викликані сердечною прихильністю; інтимні стосунки з особою іншої статі»* [Український тлумачний словник онлайн], а поняття КОХАННЯ як *«почуття глибокої сердечної прихильності до особи іншої статі; особа, що викликає таке почуття; кохана людина; те саме, що й любов»* [Український тлумачний словник онлайн]. Як бачимо, у багатьох випадках ці два поняття є взаємопов'язаними і синонімічними, але КОХАННЯ в українській мові асоціюється із самозреченням, це принесення себе в жертву своїм почуттям і пристрастям, акцентує увагу на романтичних стосунках, пристрасті до особи протилежної статі [Поличева, Цепкало, Гуцуляк, 2025, с.123], що є важливим для романтичного нарративу, на нашу думку, взагалі, та змісту аналізованого твору, зокрема. Цей факт і визначив його вибір для найменування концепту у проведеному дослідженні.

У художньому тексті ці характеристики активізуються через систему метафор та ідіом. Як зазначає G. Kövecses [Kövecses, 2010], емоції у мові осмислюються через тілесний досвід, просторові координати та динамічні процеси. Кохання часто концептуалізується як: шлях (*love is a journey*), сила (*overwhelming love*), простір (*close to my heart*), доля (*meant to be*).

Саме ідіоми забезпечують закріплення цих моделей у мовленні персонажів і наративі автора і складають ідіоматичний простір концепту.

Сукупність ідіоматичних одиниць у художньому творі, які вербалізують концепт LOVE/КОХАННЯ та пов'язані з ним емоційні стани: прихильність, пристрасть, туга, ревності, втрата, спогад, надію складає *ідіоматичний простір кохання*. Вважаємо, що цей простір має системний характер і формується через повторювані образи, метафоричні моделі та стійкі словосполучення, що структурують романтичний дискурс.

Загалом ідіоматичний простір кохання умовно можна організовувати навколо декількох смислових векторів, як от: кохання як сила, що змінює життя; кохання як біль і втрата; кохання як емоційний стан; кохання як надія та шанс на відродження, повернення, тощо.

Саме ці вектори зумовлюють вибір ідіом, їхню частотність і функціональне навантаження в тексті. У перекладі ідіоматичний простір зазнає трансформацій, проте зберігає свою концептуальну цілісність завдяки адекватному добору українських відповідників або контекстуальних замінів.

Отже, під *ідіоматичним простором* художнього твору розуміємо сукупність ідіоматичних одиниць, що системно репрезентують певний концепт або концептуальну сферу в тексті та формують специфічну модель її мовного втілення. Це не випадковий набір фразеологізмів, а структурована система образів, пов'язаних спільною семантичною домінантою.

У межах романтичного наративу у творі *The Best of Me* такою домінантою виступає концепт LOVE / КОХАННЯ, який розгортається через: метафори серця; просторові образи (*distance, closeness, return*); тілесні реакції (*heart skips a beat, breath taken away*); ідіоми долі та вибору (*meant to be, second chance, find one's way back*).

Таким чином, ідіоматичний простір кохання постає як мережа мовних одиниць, що спільно конструюють емоційний наратив твору.

У романі Н. Спаркса *The Best of Me* ідіоми не є лише стилістичними прикрасами; вони структурують художню картину світу, формуючи цілісну концепцію кохання. Ідіоматичний простір можна умовно поділити на кілька семантичних зон:

1. Ідіоми внутрішнього переживання, емоційного стану (*to hold on to memories, never let go*);

2. Ідіоми близькості та прив'язаності (*close to one's heart*).

3. Ідіоми долі та призначення (*to change everything, to mean the world*).

4. Ідіоми втрати та повернення (*to break someone's heart, to carry the pain*).

5. Тілесно-метафоричні моделі кохання (*heart skipped a beat*).

Кожна з цих груп формує окремий фрагмент ідіоматичного простору кохання, а разом вони створюють цілісну концептуальну картину. Розглянемо їх детальніше.

Однією з найпоширеніших моделей є репрезентація кохання через тілесні реакції та миттєві внутрішні стани:

"*His heart skipped a beat when he saw her.*" [Sparks, 2011, p.75].

В українському перекладі перекладачка вдається до такого рішення:

«*Його серце здригнулося, коли він побачив її*» [Спаркс, 2013, с.83]

Англійська ідіома *heart skipped a beat* є усталеним способом передати раптове емоційне потрясіння. Переклад відтворює образ через функціонально близький фразеологізм, зберігаючи тілесну метафору серця як центру почуттів. Хоча в українській мові немає буквального еквівалента, форма *серце здригнулося* адекватно передає емоційну інтенсивність.

Інший приклад:

"*She took his breath away.*" [Sparks, 2011, p.87]

У перекладі читаємо:

«*Вона перехопила йому подих*» [Спаркс, 2013, с.94]

Тут перекладачка застосовує повний фразеологічний відповідник, зберігаючи універсальну тілесну метафору любові як фізичного потрясіння. Такі одиниці формують ядро ідіоматичного простору емоційності.

Кохання у Н. Спаркса концептуалізується як просторове зближення:

"*She was closer to his heart than anyone had ever been.*" [Sparks, 2011, p.97].

Переклад цілком адекватно відтворює цю ідею, на нашу думку:

«*Вона була ближча до його серця, ніж будь-хто інший у житті*» [Спаркс, 2013, с.105].

Ідіома *close to one's heart* зберігає свою образність у перекладі. Просторовий вимір (*close*) трансформується у метафору емоційної близькості. Такі одиниці утворюють модель *КОХАННЯ Є БЛИЗЬКІСТЬ*.

У контексті роману подібні структури повторюються, створюючи ефект тематичної єдності та підсилюючи наративну інтимність.

Роман побудований навколо ідеї другого шансу і повернення:

“*They were meant to be together.*” [Sparks, 2011, p.226].

У перекладі ця ідея передається так:

«*Їм судилося бути разом*» [Спаркс, 2013, с.234]

Ідіома *meant to be* має сильне фаталістичне забарвлення. Український відповідник *судилося* зберігає ідею надособистісної сили, що керує долею персонажів. Тут спостерігаємо високий рівень концептуальної еквівалентності.

Ще один приклад:

“*Life had a way of bringing people back.*” [Sparks, 2011, p.186].

В українському перекладі цей приклад відтворено таким чином:

«*Життя мало звичку повертати людей одне до одного*» [Спаркс, 2013, с.194].

Як бачимо, тут ідіоматичність зберігається через персоніфікацію життя, яке виступає активним суб'єктом дії. Образ долі як керівника людських шляхів підтримує центральну ідею роману.

Окремий сегмент ідіоматичного простору кохання в романі формують одиниці, пов'язані з розлукою, болем і надією на повернення. Кохання у Н. Спаркса нерозривно пов'язана з втратою, що надає емоційному наративу трагедійної глибини.

Показовим є такий приклад:

“*He had never gotten over her.*” [Sparks, 2011, p.135].

Перекладачка інтерпретує це таким чином:

«*Він так і не зміг її забути*». [Спаркс, 2013, с. 143].

Ідіома *to get over someone* репрезентує процес емоційного подолання втрати. В українській мові відсутній повний фразеологічний еквівалент, тому перекладач застосовує описово-семантичну трансформацію. Вибір дієслівної конструкції *не зміг забути* зберігає ключовий зміст — тривалість і незавершеність почуття, однак дещо зменшує образну динаміку «подолання», притаманну англійському виразу.

Проаналізуємо інший приклад:

“*She was the one who got away.*” [Sparks, 2011, p.132].

У перекладі читаємо:

«*Вона була тією, кого він утратив*» [Спаркс, 2013, с.140].

Англійська ідіома *the one who got away* є культурно маркованою та має сталу конотацію «втраченого кохання». Переклад нейтралізує ідіоматичність, подаючи зміст у формі прямого означення. Хоча семантика збережена, зникає відтінок фатальності та емоційної незворотності, закладений в англійській формулі.

Водночас у романі активно функціонують ідіоми повернення:

“*Some loves come back when you least expect them.*” [Sparks, 2011, p.264].

В перекладі перекладачка вдається майже до дослівної передачі змісту повідомлення:

«*Деякі кохання повертаються тоді, коли їх найменше чекаєш*» [Спаркс, 2013, с.272].

Тут перекладач зберігає синтаксичну й образну структуру вислову, відтворюючи афористичність оригіналу. Ідіома стає елементом філософського узагальнення, яке формує концепт «КОХАННЯ ЯК ЦИКЛУ».

Тілесна метафорика є одним із домінантних засобів репрезентації кохання. Серце, подих, дотик, біль — ці концепти виступають носіями емоційного досвіду.

“*He felt a hollow ache in his chest.*” [Sparks, 2011, p.158].

Дещо видозмінену версію цього твердження знаходимо у перекладі:

«*У грудях защеміло від порожнечі*» [Спаркс, 2013, с.166].

Англійська конструкція поєднує ідіоматичність із поетичною метафорикою. Переклад зберігає образ тілесного болю, хоча змінює його синтаксичну організацію. Замість опису «порожнього болю» з'являється метафора «порожнечі», що зміщує акцент з фізичного відчуття на екзистенційний стан.

Подібні трансформації свідчать про адаптацію ідіоматичного простору до норм і традицій української художньої мови.

Цілком очевидним є той факт, що для перекладача ідіоми становлять особливу складність, оскільки потребують одночасного збереження семантики, образності та стилістичного ефекту. Відтворення ідіом із семантикою кохання вимагає врахування лінгвокультурних відмінностей, адже образи, пов'язані з почуттями, мають національно специфічне підґрунтя.

В українському перекладі ці зони зберігаються, однак між ними змінюються пропорції. Зменшується частка тілесно-динамічних метафор і зростає частка психологічно-рефлексивних конструкцій. Це спричиняє зміщення акцентів: кохання постає не стільки як стихійна сила, скільки як внутрішній стан.

Таким чином, переклад не лише відтворює, а й моделює нову версію ідіоматичного простору, пристосовану до української мовної та культурної традиції. Український читач сприймає кохання як глибоке, трагічне, але водночас стриманіше у своїй експресії, ніж в англійському оригіналі.

Аналіз матеріалу дозволяє виокремити кілька основних *стратегій* перекладу ідіоматичних одиниць у романі *The Best of Me*: фразеологічний відповідник, частковий еквівалент, описовий переклад, стилістична адаптація. **Фразеологічний відповідник** застосовується тоді, коли в українській мові існує семантично й образно близька

одиниця: *take one's breath away* –*перехопити подих*; *close to one's heart* –*близький серцю*.

При частковому еквіваленті зберігається загальна метафорична модель, але змінюється форма: *heart skipped a beat* –*серце здригнулося*.

Описовий переклад передбачає, що ідіоматичність нейтралізується, а зміст передається аналітично: *get over someone* –*не змогти забути*; *the one who got away* –*та, кого він утратив*.

Стилістична адаптація передбачає, що перекладач модифікує образ відповідно до естетичних норм українського художнього дискурсу: *hollow ache in his chest* – *у грудях зацеміло від порожнечі*.

Домінування описових та адаптаційних стратегій зумовлене різницею між фразеологічними системами англійської та української мов. Водночас переклад загалом зберігає концептуальну модель любові як емоційного потрясіння, близькості, долі та втрати.

Переклад художнього тексту завжди передбачає не лише мовну, а й культурну інтерпретацію [Bialyk, 2016]. У випадку роману Ніколаса Спаркса *The Best of Me* ідіоматичний простір кохання в українській версії зазнає певних зрушень, які впливають на концептуалізацію кохання. Частина образів зберігає свою метафоричну силу, тоді як інші втрачають ідіоматичність або набувають нових семантичних відтінків внаслідок застосування трансформацій, такі як: нівеляція (нейтралізація, десемантизація), переконцептуалізація, компенсація.

Однією з найпоширеніших тенденцій є нейтралізація ідіом, коли перекладач відмовляється від фразеологічної форми на користь описового варіанту:

*"Love had blindsided him."* [Sparks, 2011, p.145].

В українському перекладі ця сентенція відтворена перекладачкою так:

*«Кохання застало його зненацька»* [Спаркс, 2013, с. 153].

Ідіома *to blindside someone* містить метафору раптової дії «удару, що засліплює». В англійській мові, як бачимо, ця ідіома має яскраве експресивне забарвлення. Український варіант зберігає значення несподіваності, однак втрачає образну агресивність та динаміку. Кохання постає не як сила, що «вважає», а як подія, що «стається».

Подібний процес спостерігаємо й у такому фрагменті:

*"He was head over heels in love."* [Sparks, 2011, p.102]

У перекладі цей фрагмент звучить так:

*«Він був безтямно закоханий»* [Спаркс, 2013, с.110].

Англійська ідіома апелює до тілесної метафори перевертання, втрати рівноваги. Переклад передає інтенсивність почуття, але усуває про-

сторово-тілесний образ. Унаслідок цього кохання у перекладі стає менш тілесно відчутним, більш абстрактним.

В окремих випадках переклад не просто спрощує ідіому, а змінює сам спосіб осмислення кохання, тобто переконцептуалізує її:

*"She was his anchor."* [Sparks, 2011, p.176].

Звернемося знову до перекладу, де бачимо певне переформулювання оригінальної ідеї:

*«Вона була його опорою»* [Спаркс, 2013, с.184].

Метафора *anchor* у романі виконує функцію символу стабільності, порятунку в буремному житті. Українське *опора* є семантично близьким, однак позбавленим морської образності. Унаслідок цього зникає асоціативний зв'язок із темою «ЖИТТЯ ЯК ПЛАВАННЯ», характерною для англійської культурної моделі.

Подібні зміни свідчать про тенденцію до «заземлення» образів, їх адаптації до більш нейтральної, психологізованої манери українського художнього письма. Кохання у перекладі постає менш міфологізованим, менш пов'язаним з природними стихіями, але більш внутрішньо-емоційним.

Водночас перекладачка прагне зберегти афористичні формули, що мають узагальнювальний характер:

*"True love changes everything."* [Sparks, 2011, p.].

Так у перекладі читаємо:

*«Справжнє кохання змінює все»* [Спаркс, 2013, с.].

Тут відтворено не лише зміст, а й ритмічну компактність вислову. Такі фрагменти формують філософський вимір роману й функціонують як вербальні маркери авторської концепції любові.

На підставі зіставного аналізу ідіоматичних одиниць у романі *The Best of Me* [Sparks, 2011] та його українському перекладі [Спаркс, 2013] можна виокремити кілька основних типів перекладацьких трансформацій, що формують нову конфігурацію ідіоматичного простору кохання та узгоджуються із перекладацькими стратегіями: перекладацькі трансформації для досягнення повної еквівалентності, часткової еквівалентності, нейтралізації та компенсації.

**Повна еквівалентність**, яка досягається використанням фразеологічного відповідника в мові-цілі:

*She took his breath away* [Sparks, 2011, p. 87]

*Вона перехопила йому подих* [Спаркс, 2015, с. 94].

Збережено тілесну метафору та експресивність, що відповідає принципу семантико-стилістичної еквівалентності [Baker, 2018].

**При частковій еквівалентності** перекладацька трансформація виступає у ролі фразеологічної заміни з втратою образності:

*He was head over heels in love* [Sparks, 2011, p. 102].

*Він був безтямно закоханий* [Спаркс, 2015, с. 110].

Втрата просторово-тілесної метафори компенсується підсиленням інтенсивності емоційного стану, що відповідає стратегії функційної адаптації [Newmark, 1988].

**Десемантизація образу (нейтралізація, нівелізація)** використовує, зазвичай, описовий переклад як вид перекладацької трансформації:

*Love had blindsided him* [Sparks, 2011, p. 145]

*Кохання застало його зненацька* [Спаркс, 2015, с. 153].

Як зазначає Мун [Moon, 1998], описовий переклад часто застосовується у разі культурної нееквівалентності (безеквівалентності) ідіом.

Для досліджуваного тексту характерна також **переконцептуалізація**, яка передбачає семантичну адаптацію:

*She was his anchor* [Sparks, 2011, p. 176]

*Вона була його опорою* [Спаркс, 2015, с. 184].

Зміна метафоричної моделі «КОХАННЯ – МОРЕ» на «КОХАННЯ – ПІДТРИМКА» свідчить про культурну адаптацію концепту [Lakoff & Johnson, 2003].

У деяких випадках втрачена образність компенсується додатковими експресивними елементами в суміжних репліках або авторських коментарях [Спаркс, 2015, с. 201], що узгоджується з перекладацькою стратегією компенсації за Віне і Дарбельне [Vinay & Darbelnet, 1995].

Таким чином, **компенсація** у дослідженні є ще однією перекладацькою трансформацією, яку використовує перекладачка при відтворенні тексту-джерела в тексті-цілі.

Зазначені трансформації свідчать про те, що перекладачка обирає стратегію функційної адекватності: зберігається емоційний ефект, навіть якщо змінюється метафоричний код. Водночас це призводить до зсуву концептуальних акцентів у сприйнятті кохання.

**Висновки і перспективи подальших досліджень.** Ідіоматичний простір кохання в романі Ніколаса Спаркса *The Best of Me* є складною системою образів, що концептуалізують кохання як емоційний вибух, шлях долі, опору, втрату та повернення. Через фразеологічні одиниці й установлені метафоричні моделі автор створює інтенсивну емоційну атмосферу, в якій кохання постає як провідна екзистенційна сила. Мовлення персонажів, авторський наратив і внутрішні монологи насичені фразеологічними конструкціями, що моделюють емоційний досвід героїв.

Зіставний аналіз оригіналу та українського перекладу засвідчив, що ідіоматичний простір у перекладі зберігає загальну семантичну струк-

туру, проте зазнає істотних трансформацій. Найхарактернішими є: зменшення кількості тілесно-динамічних метафор; нейтралізація образності через описові конструкції; заміна культурно специфічних образів універсальними; посилення психологічної інтерпретації почуттів.

Унаслідок цього концепт КОХАННЯ в українській версії стає більш внутрішньо спрямованим, рефлексивним і стриманим у своїй експресії. Кохання постає не стільки як стихійна сила, що «вражає» людину, скільки як глибокий душевний стан. Отже, переклад не є механічним відтворенням ідіом, а виступає актом вторинного концептотворення. Український текст формує власний ідіоматичний простір кохання, узгоджений із національною мовною традицією та читацькими очікуваннями. Це підтверджує тезу про те, що переклад художнього твору є не лише мовною, а й культурно-когнітивною інтерпретацією, здатною модифікувати художню картину світу оригіналу.

Перспективним надалі видається застосування корпусних та кількісних методів аналізу, які дозволять об'єктивувати результати досліджень ідіоматичних одиниць у художньому дискурсі та поглибити розуміння механізмів їх перекладацької інтерпретації.

## ЛІТЕРАТУРА

1. Алефіренко М.Ф. Теоретичні питання фразеології. Харків : Вища школа, 1987. 133 с.
2. Коляда Е. К., Калиновська І. М. Англійські фразеологізми з компонентом на позначення харчових продуктів: функціонування у мас-медійних текстах. Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету. Серія: Філологічні науки. Випуск 3 (210). Кропивницький, 2024. С.157–164. DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2024-210-23>
3. Купіна І.О. Семантична структура фразеологічних одиниць зі значенням «граничність довкілля». *Закарпатські філологічні студії*. Ужгород.: Видавничий дім "Гельветика", 2021. Вип.17.Т.1. С.21-25. DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2021.17-1.4>
4. Поличева Ю.В., Цепкало О.В., Гуцуляк В.В.Особливості перекладу українською мовою концепту «кохання» в англійських фразеологізмах. *Закарпатські філологічні студії*. Ужгород.: Видавничий дім "Гельветика", 2025. Вип.40.Т.2. С.119-125. DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2025.40.2.1>
5. Садовой М., Бялик В. Фразеологічна картина світу vs. мовна картина світу в сучасній лінгвістиці. *Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету*

імені Володимира Винниченка]. Серія : Філологічні науки. 2019. Вип. 175. С. 112–115.

6. Селіванова О. Нариси з української фразеології (психокогнітивний та етнокультурний аспекти) : монографія. Черкаси : Брама, 2004. 276 с.
  7. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: Підручник. Полтава: Довкілля-К, 2008. 716 с.
  8. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія: Підручник. Полтава: Довкілля-К, 2006. 712 с.
  9. Спарк Н. *Найкраще в мені*. Пер. з англ. О. Любарської. Харків: Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2013. 352 с.
  10. Тлумачний словник української мови online: <https://slovnuk.ua=коханя/=любоб>
  11. Ушенко Д. О., Гнедкова О. Г. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ У МЕДІАДИСКУРС Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації Том 31 (70) № 4 Ч. 3 2020 С.92-98. DOI <https://doi.org/10.32838/2663-6069/2020.4-3/17>
  12. Черней Д. В., Бялик В. Д. Труднощі та способи перекладу англомовних фразеологізмів *Закарпатські філологічні студії*. Ужгород: Видавничий дім "Гельветика, 2019 Вип.10.Т.1. С.138-141. DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2019.10-1.27>
  13. Baker M. *In Other Words: A Coursebook on Translation*. 3rd ed. London ; New York: Routledge, 2018. 352 p.
  14. Bialyk, V. *Fundamentals of Translation Studies*. Chernivtsi: Chernivtsi University, 2016. 376 p.
  15. Kövecses Z. *Metaphor in Culture: Universality and Variation*. Cambridge : Cambridge University Press, 2010. 314 p.
  16. Lakoff G., Johnson M. *Metaphors We Live By*. Chicago: University of Chicago Press, 2003. 276 p.
  17. Merriam-Webster Dictionary online: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/love>
  18. Moon R. (1998). *Fixed Expressions and Idioms in English: A Corpus-Based Approach*. Oxford: Oxford University Press. 338 p.
  19. Newmark P. *A Textbook of Translation*. New York; London: Prentice Hall, 1988. 292 p.
  20. Sparks N. *The Best of Me*. New York: Grand Central Publishing, 2011. 304 p.
  21. Vinay J.-P., Darbelnet J. (1995). *Comparative Stylistics of French and English*. Amsterdam: John Benjamins. 358 p.
  22. Zabrudska L. M., Kovalenko I. M., Mykhailova A. S. Peculiarities of Translation of the English Phraseological Units in the Media Discourse. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика
- Том 34 (73) № 2 Ч. 1 2023 .С.186-192. DOI <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2023.2.1/33>

## REFERENCES

1. Alefirenko, M.F. (1987). *Teoretychni pytannia frazeolohii [Theoretical Issues of Phraseology]*. Kharkiv: Vyscha shkola. 133 p. .
2. Koliada, E. K., Kalynovska, I.M. (2024). English Food-Related Idioms: Functioning in Mass Media Texts. *Naukovi zapysky Tsentralnoukrainskoho derzhavnoho universytetu [Proceedings of Central Ukrainian University]* Series: Philology. Issue 3 (210). P.157-164. DOI <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2024-210-23>
3. Kupina, I.O. (202). Semantychna struktura frazeologichnykh odynyt z znachenniam “hranychnist dovkillia” [The Semantic Structure of Phraseological Units with the Meaning of “Environmental Boundedness”] *Zakarpatski filologichni studiyi Uzhhorod: Helvetica*, Issue 17. V. 1 pp. 21–25. DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2021.17-1.4>
4. Polycheva, Y., Tsepkalo, O.V., Hutsuliak, V.V. (2025). Osoblyvosti perekladu ukrainskoyu movoyu kontseptu “kokhannia v anhliyskyh frazeolohizmakh [The Peculiarities of Ukrainian Translation of the Concept of Love in English Phraseological Units]. *Zakarpatski filologichni studiyi Uzhhorod: Helvetica*, . Issue 40. V.2 pp. 119–125. DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2025.40.2.21>
5. Sadovey, M., Bialyk, V. (2019).Frazeologichna kartyna svitu vs movna kartyna svitu v suchasniy lingvistytsi.[Phraseological Worldview vs Linguistic Worldview in Modern Linguistics]. *Naukovyi zapysky Tsentralnoukrainskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Vynnychenka. Seria: Filologichni nauky*, Issue 175. pp.112–115.
6. Selivanova, O. (2004). *Narysy z ukrainskoyi frazeolohiyi (psychokognityvny ta etnokulturnyi aspekty [Essays on Ukrainian Phraseology (Psychocognitive and Ethnocultural Aspects)]*. Monograph. Cherkasy: Brahma. 276 p.
7. Selivanova, O.O. (2008). *Suchasna lingvistyka: napryamy ta problemy [Modern Linguistics: Trends and Problems]*. Textbook. Poltava: Dovkillya-K. 716 p.
8. Selivanova, O.O. (2006). *Suchasna lingvistyka: terminolohichna entsyklopedia [Modern Linguistics: Terminological Encyclopedia]*. Textbook. Poltava: Dovkillya-K. 712 p.
9. Sparks, N. (2013). *Naykrashce v meni*. Translation from English. Kharkiv: KSD. 352 p.
10. *Tlumachny slovnuk ukrainskoyi movy [Ukrainian-Ukrainian Dictionary]* online: <https://slovnuk.ua=коханя/=любоб>

11. Ushenko, D.O., Hnyedkova O.H. (2020). Osoblyvosti perekladu frazeolohichnykh odynyts u mediadyskursi [The Peculiarities of Translation of Phraseological Units in Media Discourse]. *Vcheni zapysky Tavriyskoho universytetu [Proceedings of Vernadskiy Tavria University]. Series. : Philology. Social Communication V. 31 (70) No 4 Ч. P 3 P.92-98. DOI <https://doi.org/10.32838/2663-6069/2020.4-3/17>*
12. Cherney D.V., Bialyk V.D., (2019). The Difficulties of Translation of English Phraseologisms. *Zakarpatski filologichni studiyi Uzhhorod: Helvetica, Issue 10. V. 1 pp.138–141. DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2019.10-1.27>*
13. Baker, M. (2018). *In Other Words: A Coursebook on Translation*. 3rd ed. London; New York: Routledge. 352 p.
14. Bialyk, V. *Fundamentals of Translation Studies*. Chernivtsi: Chernivtsi University, 2016. 376 p.
15. Kövecses, Z. (2010). *Metaphor in Culture: Universality and Variation*. Cambridge: Cambridge University Press. 314 p.
16. Lakoff, G., Johnson, M. (2003). *Metaphors We Live By*. Chicago: University of Chicago Press. 276 p.
17. *Merriam-Webster Dictionary* online: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/love>
18. Moon R. (1998). *Fixed Expressions and Idioms in English: A Corpus-Based Approach*. Oxford: Oxford University Press. 338 p.
19. Newmark, P. A (1988) *Textbook of Translation*. New York; London: Prentice Hall. 292 p.
20. Sparks, N. (2011). *The Best of Me*. New York: Grand Central Publishing, 2011. 304 p.
21. Vinay J.-P., Darbelnet J. (1995). *Comparative Stylistics of French and English*. Amsterdam: John Benjamins. 358 p.
22. Zabrudska L. M., Kovalenko I. M., Mykhailova A. S. (2023). The Peculiarities of Translation of the English Phraseological Units in the Mediadiscourse. *Vcheni zapysky Tavriyskoho universytetu [Proceedings of Vernadskiy Tavria University]. Series: Philology. Journalism. V.34 (73) No2. P. 1. P.186–192. DOI <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2023.2.1/33>*

Дата першого надходження статті до видання: 18.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 23.02.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 10.04.2026